

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan välillä tehdyn strategisen kumppanuussopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan välillä tehdyn strategisen kumppanuussopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 90/2017 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- osastopäällikkö Kimmo Lähdevirta, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Kaija Suvanto, ulkoasiainministeriö
- kaupallinen neuvos Maria Pohjanpalo, ulkoasiainministeriö
- yksikönpäällikkö Pasi-Heikki Vaaranmaa, ulkoasiainministeriö
- lähetystöneuvos Tapio Tolvanen, ulkoasiainministeriö
- erikoistutkija Meri Koivusalo, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- professori Tuomas Ojanen

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Meri Koivusalo, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- Professori Tuomas Ojanen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan välillä lokakuussa 2016 allekirjoitetun strategisen kumppanuussopimuksen sekä lain sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

Kanadan kanssa tehty strateginen kumppanuussopimus on luonteeltaan sekasopimus, joka sisältää sekä jäsenvaltioiden että Euroopan unionin toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Sopimus muodostaa pohjan kaikille alakohtaisille sopimuksille ja luo Euroopan unionin ja Kanadan suhteille vakaan oikeudellisen pohjan, jota ei tähän mennessä ole ollut.

Valiokunnan mietintö UaVM 9/2017 vp

Sopimus on laaja-alainen yhteistyösopimus, joka sisältää määrittelyt yhteistyön sekä vuoropuhelun muodoista. Sopimuksessa käsitellään useita sektoreita suhteellisen yleisellä tasolla. Sopimus heijastelee Euroopan unionin ja Kanadan yhteisiä arvoja ja siinä sovitaan yhteistyöstä muun muassa kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta, ihmisoikeuksien edistämistä, kestäväää kehitystä, oikeudellista yhteistyötä ja poliittista vuoropuhelua koskien. Sopimus sisältää myös Euroopan unionin ulkopolitiikan kannalta keskeisiä velvoitteita, muun muassa yleiset sitoumukset ihmisoikeuksista, demokratian periaatteista ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisesta, joukkotuhoukseiden leviämisen estämisestä ja terrorismin torjunnasta.

Sopimus on tarkoitettu tulemaan voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona jälkimmäinen osapuoli on ilmoittanut toiselle osapuolelle sopimuksen hyväksymistä koskevien kansallisten menettelyjen loppuunsaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kun sopimus tulee voimaan.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Euroopan unionin ja Kanadan yhteistyön perustana on toiminut puitesopimus taloudellisesta yhteistyöstä vuodelta 1976. Lisäksi EU ja Kanada ovat solmineet useita sektorikohtaisia sopimuksia, mutta yksittäistä, laaja-alaista ja sitovaa sopimusta yhteistyöstä ei ole ollut. Kanada jakaa lähtökohtaisesti EU:n kanssa yhtäläisen arvopohjan, kuten sitoutuminen demokratiaan, oikeusvaltioon ja ihmis- ja perusoikeuksiin. Etyjin ja Naton jäsenenä sekä Euroopan neuvoston tarkkailijajäsenenä Kanada on antanut pitkäaikaisen ja rakentavan panoksen Euroopan turvallisuuteen.

Euroopan unionin neuvosto valtuutti komission 8. päivänä joulukuuta 2010 neuvottelemaan strategisen kumppanuussopimuksen (Strategic Partnership Agreement, SPA) aikaansaamisesta Kanadan kanssa. Neuvottelujen tuloksena syntynyt sopimus on laaja-alainen sekasopimus, jossa osapuolina ovat EU ja sen jäsenvaltiot sekä Kanada. Uusi strateginen kumppanuussopimus korvaa edellä mainitun taloudellisen yhteistyösopimuksen vuodelta 1976. Hallituksen esitykseen sisältyvän arvion mukaan sopimus tehostaa merkittävästi EU:n ja Kanadan välistä yhteistyötä ja mahdollistaa yhä laajemman vuoropuhelun Kanadan kanssa. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy tähän arvioon ja toteaa, että käsiteltävänä oleva sopimus muodostaa jatkossa strategisen kehyksen EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan suhteille.

Samaan aikaan kumppanuussopimuksen kanssa neuvotteluja käytiin EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan välisestä laaja-alaisesta talous- ja kauppasopimuksesta (Comprehensive Economic and Trade Agreement, CETA), jota koskeva hallituksen esitys annetaan erikseen eduskunnalle. Strategiseen kumppanuussopimukseen sisältyy kaksi viittausta CETA-sopimukseen (Johdanto, 10 artikla), jotka valiokunnan saaman selvityksen mukaan heijastavat EU:n pitkän aikavälin kauppapoliittisia tavoitteita Kanadan suhteen. Sopimuksen 28 artiklan viittaus liittyy kumppanuussopimuksen olennaisten osien noudattamiseen, joiden rikkominen voi muodostaa perusteen myös CETA-sopimuksen purkamiselle. Nämä viittaukset eivät valiokunnan saaman selvityksen mukaan muodosta valtiosääntöoikeudellista tai muutakaan oikeudellista estettä strategisen kumppanuussopimuksen hyväksymiselle ja sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamiselle esityksen mukaisesti. Valiokunta painottaa, että kyseessä on kaksi erillistä so-

Valiokunnan mietintö UaVM 9/2017 vp

pimusta, eikä strategisen kumppanuussopimuksen ratifiointi ennakoi eduskunnan kantaa CETA-sopimukseen.

Strateginen kumppanuussopimus on laaja-alainen yhteistyösopimus, jossa määritellään yhteistyön ja vuoropuhelun muodot ja jossa käsitellään useita sektoreita suhteellisen yleisellä tasolla. Sopimuksen määräykset kattavat yhteistyötä liittyen muuan muassa ihmisoikeuksiin ja perusvapauksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioperiaatteeeseen, kansainväliseen rauhaan ja turvallisuuteen sekä tehokkaaseen monenkeskisyyteen, talouskehitykseen ja kestäväan kehitykseen, sekä oikeuteen, vapauteen ja turvallisuuteen. Sopimus vastaa keskeiseltä sisällöltään pitkälti aikaisemmin tehtyjä EU:n ja kolmansien maiden välisiä puitesopimuksia sisältäen muun muassa poliittiset vakiolausekkeet, jotka koskevat ihmisoikeuksia, joukkotuhoukseiden leviämisen estämistä, pienaseita ja kevyitä aseita, kansainvälistä rikostuomioistuinta ja terrorismin torjuntaa.

Demokratian periaatteiden ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä joukkotuhoukseiden leviämisen estämiseen liittyvien kansainvälisten velvoitteiden noudattaminen on määritelty sopimuksen oleellisiksi osiksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tilanteessa, jossa sopimuksen olennaisiksi osiksi määriteltyjä määräyksiä rikotaan erityisen vakavasti ja huomattavasti, voidaan sopimuksen soveltaminen viime kädessä keskeyttää. Tällainen velvollisuuksien erityisen vakava ja huomattava rikkominen voisi muodostaa perusteen myös Kanadan ja EU:n ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kauppasopimuksen purkamiselle.

Valiokunta pitää tärkeänä myös sopimuksen talouskehitystä ja kestäväa kehitystä koskevan IV osaston artikloita. Kestäväa kehitystä koskevan 12 artiklan puitteissa osapuolet käynnistävät kehitystä, ympäristöä ja ilmastoa koskevan vuoropuhelun. Osapuolet edistävät yhteistyötä myös työllisyys- ja sosiaalialioissa ja noudattavat ja edistävät kansainvälisesti tunnustettuja työelämän normeja, joihin ne ovat sitoutuneet.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 90/2017 vp tarkoitetun strategisen kumppanuussopimuksen siltä osin kuin sopimus kuuluu Suomen toimivaltaan.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 90/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 11.10.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

Valiokunnan mietintö UaVM 9/2017 vp

puheenjohtaja Matti Vanhanen kesk
varapuheenjohtaja Pertti Salolainen kok
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Simon Elo si
jäsen Tiina Elovaara si
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Antti Rinne sd
jäsen Lenita Toivakka kok
jäsen Stefan Wallin r
varajäsen Laura Huhtasaari ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Olli-Pekka Jalonen